

SCURTE SECVENȚE DIN CREAȚIA CUCUTENIANĂ A PROFESORULUI LORIN CANTEMIR

GENEZA SIMPOZIONULUI INTERNAȚIONAL „CUCUTENI 5000 REDIVIVUS: ȘTIINȚE EXACTE ȘI MAI PUȚIN EXACTE”

Lorin Cantemir, prof.univ.D.H.C. multiplu

Din cauza pandemiei, în loc de cuvânt de bun venit, stimați participanți, vă transmitem cuvântul de bună participare la al XV-lea simpozion CUCUTENI 5000 REDIVIVUS, care era prevăzut să aibă loc, tradițional, în Republica Moldova, dar pandemia ne-a obligat ca, la deschiderea simpozionului, din 23 octombrie 2020, să folosim calea internetului, care, deocamdată, nu poate fi infectat viral. Pro memoria vom reaminti, pe scurt, că de la începutul începutului, inițiatorii lui au fost din Republica Moldova și din România. Dintre ei vom menționa, în ordine alfabetică, pe Lorin Cantemir, Dorogan Valerian, Dulgheru Valeriu și Mihai Tun, care s-au întâlnit pe nepregătite, într-o zi de iulie 2006, în localul primăriei din comuna Cucuteni, aflată la circa 12 km nord-vest de orașelul Târgu-Frumos, după ce, în prealabil, s-au rătăcit în rețeaua de drumuri a județului Iași, prost marcată de indicatoare de localități implantate fără precizări turistice, care s-ar fi impus să existe, dar și din lipsa unui centru de informare turistică, care a fost înființat de primăria orașului Iași abia în anul 2006, fiind plasat în clădirea Cinematografului „Victoria“, de lângă blocul Tarom. Până atunci ne-am și rătăcit la noi acasă!

După obținerea independenței și desfășurarea podurilor de flori, numărul oaspeților de peste Prut a crescut consistent, astfel că la una din vizitele profesorilor universitari Tudor Ambros și Petre Tudos, subsemnatul Cantemir Lorin, posesorul pe atunci al unei Dacii 1100, i-am invitat frățește să vizităm situl istoric Cucuteni, despre care auzisem,

fără să știm exact unde era. Am aflat întâmplător că se ajungea la el printr-un drum lateral ce se bifurca din șoseaua Iași – Târgu-Frumos – Pașcani, care este un drum asfaltat, fiind un drum național județean, marcat pe hartă cu numărul 28. Acest drum era o continuare a străzii Păcurari din Iași și, ca atare, am rulat pe această stradă care mergea spre Întreprinderea Penicilina, Valea Lupului și, după circa 1–2 km, ajungea la Valea Lupului, unde se găsiseră niște cioburi cucuteniene. Am trecut de ele și am ajuns la Lețcani, o comună mai răsărită, care avea și gară, care anterior se chemase Cucuteni, dar care devenise Lețcani. După ce am urcat dealul de la intrare, am ajuns la o intersecție mai mare, unde, pe dreapta șoselei, era plantat un indicator mare de direcții și localități. Pe el, printr-o săgeată curbată spre stânga, era indicată localitatea Cucuteni. În consecință am semnalizat la stânga și am intrat pe un drum asfaltat corespunzător, am intersectat calea ferată, după care am traversat șesul Bahluiului; după 1–2 km am intrat într-o zonă deluroasă, pe care erau răspândite câteva case. Am întrebat localnicii, care ne-au confirmat că eram la Cucuteni.

Credeam că aici, fiind sit cucutenian, trebuia să găsim o construcție importantă care să adăpostească vestigiile arheologice găsite, dar cu toate cercetările făcute nu am zărit în acea localitate nicio clădire, care să poată adăposti un muzeu. De altfel, niciunul dintre localnicii întrebați nu auzise de un asemenea muzeu cucutenian în acea localitate. Am vrut să ajungem la primărie, dar nici primăria n-am găsit-o. Am găsit doar două coame de dealuri mai mici, denumite holmuri, pe care se mai vedeau urmele unei scoli de zbor fără motor. Tot bâjbâind și căutând situl de negăsit, timpul trecuse repede și ar fi trebuit să fim la Iași ca să mai prindem ultimele microbuze, care se întorceau la Chișinău, ca profesorii Ambros și Tudos să ajungă acasă cu bine. Încă nelămuriți de existența sitului, am întors Dacia spre Iași și am parcurs cei 7 km despărțitori ca să prindem microbuzele de Chișinău. A fost singurul lucru care ne-a reușit. Întorși la Iași, am lămurit „*misterul*” la Complexul Național Muzeal Moldova, care avea în subordine situl Cucuteni. Județul Iași avea două localități Cucuteni! Una era o comună din apropierea orașelului Târgu-Frumos, nu

departe de localitățile Cotnari și Hârlău. Ceea ce vizitasem noi era doar satul Cucuteni, care nu avea primărie, fiind doar sat!

Cronologic, primul care a menționat în scris existența sitului arheologic Cucutenilor, a fost folcloristul ieșean Teodor T. Burada, care în publicația Societății Științifice și Literare din Iași, tomul XX din 1901, descrie întâmplător antichitățile de la Cucuteni. Burada făcea cercetare de altă natură (folclorică) și a putut să viziteze dealul Cetățuia, aflat pe teritoriul comunei Cucuteni, în luna mai 1884, unde T. Burada vede o carieră de piatră în care găsește hârburi de oale și sfărâmaturi groase, precum și statuiete ceramice antropomorfe și zoomorfe.

Prima cercetare cu adevărat arheologică avea să se facă mai târziu. N. Beldiceanu, însoțit de D. Butculescu, întreprind, la 20 și 30 mai 1885, un mic sondaj, folosind doar patru muncitori săpători, dar studiul cel mai profund și profesionist arheologic l-a făcut în anii 1909–1910 arheologul berlinez Hubert Schmidt. Acesta elaborează volumul „*Cucuteni in Der Oberen Moldau, Rumanien*” publicat la Berlin și Leipzig în 1932. Astfel cultura Cucuteni intra oficial în atenția Europei.

După rătăcirile și băjbâielile avute cu profesorii Ambros și Tudos, m-am informat mai bine la Complexul Muzeal Național aflat în sediul Palatului Culturii din Iași și bineînțeles că totul s-a clarificat. Adevăratul sit arheologic era în comuna și nu în satul Cucuteni. La prima ocazie apărută am reparat greșeala. Astfel, în iunie 2006, a avut loc la Iași o sesiune de „*Inventică*” la care au participat inventatorii basarabeni de la Universitatea Tehnică a Moldovei din Chișinău, profesorii Dorogan Valerian și Dulgheru Valeriu. La sfârșitul sesiunii de „*Inventică*” i-am invitat și „*răpit*” pe cei doi inventatori basarabeni. Folosind cu succes Dacia mea personală, am ajuns în comuna Cucuteni, unde am găsit cu ușurință clădirea circulară și nou construită a muzeului cucutenian, iar la sediul primăriei ne-am întâlnit cu primarul Cucutenilor, care nu era altul decât poreclitul „*Primar de cursă lungă*” Mihai Tun, un pasionat, energic susținător și înfocat partizan al civilizației cucuteniene, a cărui fiică, Ionela, se ocupa de modelarea ceramicii cucuteniene. Pentru a afla și deprinde mai bine secretele și tehnologia vaselor cucuteniene, dar și

secretele argilei folosite în acest scop, și-a construit un cuptor cucutenian, care i-a permis să reproducă obiecte ceramice similare celor originale. Astfel subsemnatul și cei doi basarabeni, Dorogan și Dulgheru, am intrat în sfera ceramicii cucuteniene. Întâlnirea lui Mihai Tun cu Dorogan Valerian, Valeriu Dulgheru și subsemnatul a continuat după ce-am cercetat cuptorul folosit de doamna Ionela Tun Mihuleac, admirându-i realizările, iar domnul primar, supranumit „*de cursă lungă*“, întrucât a

deținut această funcție circa 20 de ani, ne-a invitat la un pahar de grasă de Cotnari, pe care l-am savurat chiar în spațiul primăriei, care, la acea oră, era fără salariații plecați. Atunci s-a hotărât nașterea simpozionului CUCUTENI 5000 REDIVIVUS: științe exacte și mai puțin exacte, deschis tuturor pasionaților și celor dornici și avizi de arheologie și de istoria civilizației cucuteniene. Întorși la Chișinău, profesorii V. Dulgheru și V. Dorogan au făcut eforturi deosebite pentru organizare, așa încât în același an, 2006, să se desfășoare, la 26–27 octombrie, în clădirea Universității Tehnice a Moldovei din Chișinău, în cadrul Facultății de Mecanică, primul simpozion Cucuteni 5000 Redivivus, care a fost primit cu interes și curiozitate. Au fost prezentate lucrări care au suscitat multe discuții aprinse, dar toate desfășurate și redactate numai în limba română. În același timp s-a organizat și o expoziție cu ceramica doamnei Ionela Tun Mihuleac, fiica primarului Mihai Tun.

Credem că merită să punctăm pe scurt aspecte despre evoluția în timp a simpozionului Cucuteni 5000 Redivivus și a manifestării Cucuteni 5000 Redivivus spre știința foștilor sau potențialilor participanți.

După cum se știe și se înțelege, civilizația și cultura Cucuteni s-au născut aproximativ acum 3600 de ani î.e.n., fapt atestat cu o eroare cuprinsă între mai puțin de 100 de ani și mai mult de 60 de ani. Aceste datări s-au realizat cu metoda carbonului radioactiv, elaborată de savantul american Libby și cunoscută prin sintagma Metoda C₁₄.

Oamenii de știință consideră și acceptă faptul că răspândirea culturii Cucuteni a avut la bază, ca spațiu, o multitudine de triburi înrudite. Acestea au viețuit în sud-estul Transilvaniei, aproape în întreaga

Moldovă, cu excepția colțului de sud-est, dar și în Galiția, Volhinia, Ucraina de vest și până la Niprul mijlociu. De aceea este poate mai corect să se folosească sintagma: „*Cultura Ariușd, Cucuteni, Tripolie*“, deci un teritoriu pe care locuiesc în majoritate populații românești. Este necesar ca valorile acestei culturi să fie cunoscute românilor băștinași și să renască în conștiința lor neșcolită și neinformată în această privință.

Cu ocazia celui de-al XV-lea Simpozion Cucuteni 5000 Redivivus vom reconstitui, în cele ce urmează, succint, etapele premergătoare, tematica și modul de desfășurare a acestei manifestări, care folosește o expunere cvasi-științifică denumită „*simpozion*“. De la început, inițiatorii au optat pentru denumirea de simpozion, care presupune o activitate printr-o întâlnire inspirată după faimoasa Agora grecească, ce se desfășura într-o piață a cetății, unde se discutau problemele comunității care alcătua cetatea. Agora era accesibilă tuturor cetățenilor maturi și capabili de a-și prezenta ideile care îi preocupau. Expunerea era făcută în mod liber, verbal și rațional pentru a informa comunitatea și a supune dezbaterii problemele, întrucât unele idei și preocupări puteau interesa cetatea și pe membrii ei. Potrivit acestor fapte, istoria științei și a civilizațiilor a demonstrat că orice umanoid sau homo sapiens poate avea idei în orice domeniu, cu o singură condiție: aceea de a observa și de a înțelege legăturile cauzale, adică tocmai cauzele care produc anumite efecte, cu precizarea că, la existența unor cauze, acestea vor duce la manifestarea aceluiași efecte. De aici rezultă că legăturile cauzale sunt repetabile; putem afirma că o civilizație este cu atât mai avansată cu cât cunoaște, stăpânește și folosește mai multe legături cauzale. Această constatare explică rolul bătrânilor, al înțelepților, al filozofilor antici și explică o serie de zicale, cum ar fi: „*Cine nu are bătrâni să-și cumpere*“, căci aceste persoane dețin un număr important de relații cauzale, deci, într-o anumită măsură, pot prevedea viitorul.

O sumară analiză a evoluției Simpozionului Cucuteni 5000 Redivivus ne permite să facem următoarele constatări: primul simpozion s-a desfășurat la 26–27 octombrie 2006, la Chișinău. Fără să se facă eforturi speciale pentru atragerea de participanți, s-a constatat o primă

perioadă mai modestă, pe care o vom considera aceea a primelor ediții desfășurate la Universitatea Tehnică a Moldovei din Chișinău. A doua ediție a avut loc la 2–3 octombrie 2007, iar ediția a III-a - la 11–12 septembrie 2008. La primele trei simpozioane au fost prezentate 63 de lucrări elaborate de 64 de autori. În următoarele 10 ediții au fost elaborate 370 de lucrări concepute de 264 de autori, lucrări care au fost publicate în volumele simpozioanelor (357 de lucrări însumând 2677 de pagini tipărite). Apreciem că din cele 357 de lucrări susținute, cel puțin 100 pot fi considerate ca lucrări științifice de valoare. Începând cu Simpozionul al III-lea, desfășurat în 2008, la edițiile ulterioare, până la cea de-a XIV-a, numărul de autori participanți a ajuns la 50 per simpozion.

La sfârșitul expunerii, alături de bucuria consolidării și a creșterii numerice și valorice a Simpozioanelor Cucuteni 5000 Redivivus, trebuie să nu-i uităm pe cei care ne-au părăsit, trecând în neființă. Pentru ei să păstrăm cel puțin un minut de reculegere și cel puțin să-i reamintim. Primul ne-a părăsit inginerul electrician Chirilă Paul. Au urmat Paul Rascu Emil, inginer electro și șef de promoție, Eugen Grebenicov, academician, Valerian Dorogan – profesor, prorector, Cezar Oprișan – profesor prorector, Marinciuc Aurel – profesor pensionar, profesorii soț și soție Antonovici. Fie-le țărâna ușoară!

Relaxați, mulțumiți și satisfăcuți, cei patru inițiatori (Lorin Cantemir, Valeriu Dulgheru, Valerian Dorogan și Mihai Tun) și-au luat rămas-bun și fiecare s-a reîntors la activitățile cotidiene, personale. Mihai Tun – acasă, la gospodărie, iar Cantemir, Dulgheru și Dorogan s-au urcat în Dacia 1 IS 873 pentru a ajunge la Autogara din Iași, dar profesorul Cantemir a venit cu propunerea de a se vedea și alte situri turistico-istorice și au ales alt drum de întoarcere, propunere care a fost acceptată de cei doi basarabeni. Astfel, de la com. Cucuteni, s-a rulat spre orașelul Târgu-Frumos, după care, aproximativ la 9 km, s-a ajuns la stațiunea balneară și de odihnă Strunga, iar de aici, pe drumul spre Roman, după alți cca. 10 km, s-a ajuns la popasul-han „*Trei iazuri*”, unde se puteau gusta și mânca pești proaspeți, scoși atunci din iazuri. La sfârșitul mesei s-au parcurs circa 75 de km până la stația de microbuze din Iași, pentru a

se ajunge la Chișinău. Acestea au fost circumstanțele în care s-a gândit, conceput și născut primul ***Simpozion Cucuteni 5000 Redivivus – Științe exacte și mai puțin exacte***, care a avut loc la 26–27 octombrie 2006 în Blocul 6 al Facultății de Mecanică Industrială și Transporturi din Chișinău. Iată că, după 15 ani, tot aici se desfășoară și a XV-a ediție a Simpozionului, în condițiile stresante ale diabolice și perseverenței pandemii, pe care mama natură n-a uitat s-o lase adormită în cutia Pandorei. Este de crezut că acest simpozion va fi denumit Simpozionul Pandemiei din 2020.

Vom reaminti o eroare de informare care se făcea în perioada 1940–1945. Astfel, se știa incorect faptul că în jurul anului 1934 s-a manifestat în Europa epidemia de Gripă Spaniolă. Gripa agresivă care a făcut multe victime la acea vreme a fost pusă pe seama spaniolilor, care treceau printr-o instabilitate politică. După haosul spaniol care începe în 1931, când regele Alphonse al XIII-lea se exilează după alegerile municipale care reneagă regalitatea, Spania devine Republică și este condusă de un guvern instabil compus din catolici, conservatori și basci. În consecință, ei nu cad la înțelegere și în octombrie 1934 se răscoală Catalonia și Asturia. Aceste răscoale sunt reprimare cu mare duritate și omoruri. În februarie 1936 un *frente popular* (front popular) câștigă alegerile. Acest front popular este o uniune de stânga, iar mișcările de protest, din ce în ce mai numeroase, se îndreaptă spre fascismul italian al lui Mussolini. În aceste condiții, se pregătește un *pronunciamiento*, o lovitură de stat militară, încă din 17 februarie 1936, lovitură de stat pregătită de generalii armatei regulate spaniole, aflate în bazele din Maroc și condusă de generalul Franco. Acesta se ridică împotriva guvernului legal și astfel se declanșează Războiul Civil, în iunie 1936. În acest fel Spania devine centrul tuturor relelor. Prin urmare, în Franța se răspândește un zvon: boala, gripa, ar fi provenit din conservele importate din Spania. Aceste informații provin din volumul intitulat „*Istoria lumii de la origini până la anul 2000*”, apărut sub egida Larousse, ed. Olimp, București. Din aceste informații rezultă cu totul altceva despre Gripa Spaniolă. Astfel, din august 1918, când mai rămăseseră câteva luni de

război, în lume se răspândește epidemia de gripă. Aceasta este o boală contagioasă, deosebit de periculoasă pentru persoanele în vârstă, care s-a manifestat încă din august 1918. Această gripă este asemănătoare cu cea care s-a manifestat în iarna lui 1889–1890 și a făcut multe victime. Din păcate, gripa este un flagel subestimat. Astfel, gripa care s-a manifestat începând cu 1918 a produs peste 20 de milioane de decese; prin comparație, Primul Război Mondial a produs, prin lupte, aproximativ 13 milioane de decese.

Față de statisticile principalelor țări europene constatăm că Rusia, care era în timpul războiului civil între Albi și Bolșevici, nu a furnizat nicio statistică a deceselor. Pe atunci, toți cetățenii sovietici erau sănătoși și imuni la orice fel de virus, cu atât mai mult cu cât la vremea aceea nu existau medicamente antivirale. Singura medicație posibilă era faimoasa aspirină Bayer. Vom mai reaminti că în 1935 un val gripal sever a ajuns și în România, unde a infectat mii de copii, care au decedat. Astăzi sunt cunoscute mai bine virozele și se cunosc declarații încurajatoare în privința realizării unui vaccin eficient împotriva noii pandemii, care ar putea costa între 5 și 20 de euro, dar până la descoperirea și comercializarea acestuia vom folosi ca metodă eficientă izolarea și măștile faciale.

Ne bucură faptul că în programul celui de-al XV-lea Simpozion sunt numeroase lucrări, semn că pasionații și avizii de cunoașterea culturii și civilizației cucuteniene nu au dispărut, ba chiar s-au înmulțit considerabil, realizând un fel de „*pătură*“ de împătimiți cucutenieni. Astfel vom remarca faptul că la primul simpozion au fost prezentate doar zece lucrări elaborate de 11 autori. Începând cu simpozionul al III-lea, numărul de lucrări prezentate și elaborate a crescut la 36–50. Se poate spune că s-a creat și la acele prime simpozioane o mișcare procucuteniană, generată de interesul pentru temă și de valoarea intrinsecă artistico-intelectuală, înglobată în artefactele civilizației cucuteniene. Printre acestea vom menționa diverse fragmente sau exemplare întregi de oale sau de ceramică, dar și statuete antropomorfe și zoomorfe. Dintre cele două situri de statuete antropomorfe vom remarca găsirea unor

zeități în comuna Poduri, lângă Moinești, jud. Bacău, și la Răducăneni, Isaia, jud. Iași.

După cum se înțelege, conform părerii mării cercetătoare lituaniene Marija Gimbutas, România este vatra a ceea ce s-a numit Vechea Europă, populară, în care, între anii 6500 și 3500 î.e.n., se practica agricultura, manifestându-se o entitate patriarhală teocratică, pașnică și creatoare de artă. Agricultura era ușor dominată de păstorit și de alte culturi, cum ar fi cultura inului (cca. 1000 î.e.n.), cultura cânepii (începutul sec. VI î.e.n.). În esență, cultura Cucuteni este una dintre cele mai strălucite mărturii eneolitice Europene, caracterizată printr-o mare varietate de forme ceramice decorate cu modele geometrice. Vom sublinia că modelele geometrice folosite au fost colorate tricrom. Cu această precizare vom afirma că modelele geometrice au fost folosite înainte de apariția științei geometriei. De asemenea, modelele geometrice au fost colorate. Culoarea înseamnă artă. Prin urmare, cultura Cucuteni s-a bazat pe combinația dintre geometrie și artă. Pe de altă parte, în nicio sursă istorică nu este menționat faptul că în comunitățile cucuteniene ar fi existat școli sau școlarizare. Putem accepta că meșterii tineri, în formare, au copiat sau reprodus, cu sau fără modificări, ceea ce văzuseră la cei experimentați. Este o ipoteză viabilă că arta cucuteniană și civilizația aferentă reprezintă un produs al instinctului, iar acest instinct este strâns legat de genetică sau, mai exact, de neuroanatomie primitivă. Astfel se știe că histologul spaniol Santiago Ramón Y Cajal (1852–1934) este creatorul neuroanatomiei, care a considerat că un stimul nervos este format din celule adaptate pentru recepționarea și transmiterea informațiilor. Santiago Ramón Y Cajal a introdus conceptul de neuron, ca unitate anatomică funcțională, trofică și metabolică. Vom mai preciza că neuronii comunică între ei prin sinapse și că fiecare neuron are o prelungire, un terminal denumit axon, cu care intră în contact terminalele altor neuroni; neuronii pot avea peste 1000 de ramificații dendrinice, care, la rândul lor, pot avea zeci de mii de legături cu alte celule. Se estimează că în fiecare creier uman există 16–18 miliarde de neuroni și se consideră că fiecare neuron poate face, în medie, 7000 de conexiuni.

Comunitatea științifică acceptă că numărul de sinapse este aproximativ, speculativ. Cercetările lui Santiago Ramón Y Cajal au dus la neuroanatomia modernă, un domeniu nou, care a tras pentru cercetare și practicare un mare număr de medici și de cercetători pasionați. Dintre aceștia trebuie să-l remarcăm pe medicul și profesorul român Gheorghe Marinescu; el a contribuit fundamental în domeniu, prin elaborarea unei monografii grandioase în limba franceză, apărută în 1909, la Paris, la editura Doin. Profesorul Gheorghe Marinescu s-a născut la 28 februarie 1863, la București, și a fost membru al Academiei Române încă din 1905. A profesat la Facultatea de Medicină din București și a fost printre primii medici care au folosit encefalografia pentru studiul fiziologiei și al sistemului nervos. A decedat la 15 mai 1938.

Pe plan mondial s-au făcut numeroase cercetări care au permis să se afle că există patru tipuri de neuroni: neuronii polari, bipolari, unipolari și pseudopolari, iar dimensiunile lor variază între 100 și 200 μm și 4–8 μm . Numărul mare asigură o capacitate informațională uriașă, exprimată printr-un număr format din 13 cifre, practic imposibil de perceput rațional. Toți acești neuroni și cu sinapsele lor participă la procesul de cunoaștere a mediului înconjurător, folosind următoarele procese: analiză și sinteză, comparare și evaluare. procesul poate avea loc simultan sau succesiv. Specialiștii în neuroanatomie susțin că în timpul procesului de învățare se creează un număr suplimentar de sinapse.

Mult stimați participanți, suntem cu toții posesorii unor biocalculatoare pe care, în mod conștient, le folosim doar 2–3%. Vă rugăm să folosiți cât mai mult capacitatea creierului, cu precizarea că, deocamdată, performanțele biocalculatorului dumneavoastră nu au fost atinse de niciun alt calculator artificial.

Alături de hominide, viețuitoarele care au creier se pare că îl folosesc pragmatic. În ultima perioadă a crescut considerabil numărul cercetărilor care demonstrează că inteligența animalelor care au creier este asemănătoare celei umane, în unele cazuri chiar depășind-o. Astfel, ca prim exemplu, vom menționa ciorile, care sunt renumite pentru inteligența lor. Un studiu efectuat în anul 2000 și apărut în revista

Science afirmă că ciorile posedă creiere neobișnuit de mari, care sunt proporționale cu acelea ale cimpanzeilor. Astfel o cioară a desfășurat o acțiune care cel puțin aparent a fost considerată ca un fel de răzbunare. Spre exemplu, într-o gospodărie în care o cioară își construise un cuib, puiul ciorii căzuse din cuib, iar proprietarul curții l-a scos afară din curte. Uluitor, cioara l-a urmărit pe proprietar și l-a agresat.

În 2007, în ziarul New York Times, cercetătorul Jane Goodall a observat la cimpanzei (n.n. al căror creier are peste 340 de cm³) că se recunosc și că manifestă sentimente de îngrijorare și de tristețe; mai concret, se cunosc cimpanzei care își confectionează bețe cu care scot termita din mușuroaie. Mai mult, câțiva cimpanzei au folosit pietrele pentru a sparge nucile. În plus, s-au coalizat într-un grup pentru a prinde și uide maimuțele lănoase, a căror carne o savurează.

O altă viețuitoare cu cel mai mare creier dintre animale este elefantul, dar, surpriză!, cortexul creierului elefantului are mai mulți neuroni decât creierul uman, fapt ce permite o înțelegere reciprocă, astfel încât, la încercările care s-au făcut, un elefant a reușit să scoată dintr-o grămadă doar o singură găleată de porumb pentru el. Elefanții sunt cunoscuți pentru modul lor cu totul remarcabil de întrajutorare, intuiție și compasiune, comportamente puse în evidență de psihologul Joshua Plotnik, de la Universitatea Cambridge, Anglia.

Cel mai uimitor caz de inteligență este cel manifestat de gorila denumită Koko. Această maimuță a învățat (!!!) să folosească limbajul semnelor, prin care înțelege limba engleză vorbită. Cercetătorii susțin că maimuțele posedă abilități cognitive care le permit să aibă comportamente și manifestări similare omului.

În fine, vom reaminti celebrul serial de film realizat în anii '60 care îl avea ca personaj principal pe delfinul inteligent Flipper. Se știe că delfinii au creierele mai mari în raport cu dimensiunea corpului lor. Pe de altă parte, neocortexul lor este mai complex decât cortexul creierului uman. Experții susțin că, în ceea ce privește capacitatea cognitivă și creierul, delfinul se situează imediat după oameni. În fine, din cele expuse anterior se argumentează importanța creierului, ca centru vital al

cunoașterii și comportării umane conștiente și inconștiente, în scopul unei mai bune adaptări a umanoidului caracterizat prin căutarea sintagmei „*stare de mai bine*“. În esență, „*starea de mai bine*“ se traduce prin a avea adăposturi pentru odihnă și a avea ce mânca îndestulător. Din punctul nostru de vedere, vom sublinia că mama natură n-a asigurat niciodată condiții umanoizilor pentru a duce o viață ușoară și comodă. Apreciem că în primitivitatea civilizației a funcționat sintagma „*cerere și asigurarea necesităților minime de supraviețuire*“. Ulterior, când forțele de producție s-au dezvoltat în mod deosebit, sintagma s-a schimbat, apărând formularea „*cerere și ofertă*“. Vom sublinia că natura n-a fost niciodată darnică, ea a asigurat doar o supraviețuire cu un minim de resurse. Oamenii primitivi au înțeles acest lucru, dar potențialul lor biologic-energetic era limitat și, în consecință, a apărut căutarea augmentării acestuia. Așa s-ar putea explica apariția uneltelor, care au mărit eficiența lucrului manual, prin folosirea obiectelor ajutătoare, care, la început, au fost pietrele de râu și bețele de lemn, dar, mai rar, s-au folosit și oasele. Astfel, în campaniile de căutare a acestor unelte, care au avut loc în perioada 1970–1980, s-au găsit unelte de piatră realizate prin percuție perpendiculară, fiind cotate ca realizate acum 2,9 sau 2,4 milioane de ani. Aceste unelte au permis primilor hominini mai mult decât o minimă supraviețuire.

Vom considera că natura nu are un caracter filantropic, ci unul strict minimal, iar din momentul înțelegerii acestui aspect s-a declanșat un conflict între mama natură și hominini. Mama natură, subtil, s-a opus belșugului și stării de relaxare a hominizilor.